

13, Mladší školní věk – psychosociální charakteristika období. Psychologická problematika hospitalizace dítěte.

MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

- Od **nástupu do školy** (6-7 let) **do objevení se prvních známek pohlavního dospívání** (u dívek kolem 12 let, u chlapců o dva roky později)
- Mladší školní období (6-8 let) a střední školní období (9-12 let)
- Hlavním vývojovým úkolem podle E. Eriksona je **snaživost proti pocitům méněcennosti**

Vstup do školy

– Je pro dítě **náročný**, školák se musí odpoutat od rodičů na poměrně dlouhou dobu, začlenit se do skupiny vrstevníků, podřídit se cizí autoritě, změnit se mu režim dne (během vyučování musí dítě sedět, být klidné, soustředěné), má povinnosti, nemůže si jenom hrát,...

– **Poruchy adaptace se mohou projevit jako:**

- Regres ve vývoji
 - Motorická nekoordinovanost
 - Zhoršená percepce a paměť (např. nepamatuje si, s kým sedí, nemůže najít třídu, zapomíná pomůcky...)
 - Zhoršené myšlení (projeví se v řeči, snížená hovornost, menší slovní zásoba, neobratnost)
 - Porucha emocí (např. upoutává na sebe pozornost, závislost na učitelce, lítostivost, plačtivost)
- První třída dává dítěti **postoj k učení**

Tělesný vývoj

- Po dokončení první strukturální přeměny je **růst pomalejší a rovnoměrný**
- Dokončuje se **osifikace zápěstních kůstek** (důležité pro psaní), páteř je pružná, důležité cvičení a posilování svalů, chrup se mění v trvalý, důležitá je zdravá životospráva, psychohygienu (dítě nepřetěžovat, střídání odpočinku a práce...)

Motorický vývoj

- **Hrubá motorika** – zlepšení koordinace, obratnosti, větší svalová síla
- **Jemná motorika** – zpočátku mohou být potíže ve sladění rychlosti a pečlivosti při psaní
- **Kresba** – tzv. realistická kresba (kreslí podle modelu, kresby jsou někdy až **přeplácené** (detailizované), **zdobivé** (princezny), **dekorativní** (např. na domečku okna se záclonami)

Vnímání

- Vnímání má **výběrový ráz** (vnímá detailněji to, co chce, musí) a je více **cílevědomé** (mluvíme o pozorování – záměrné, cílené na detaily)
- Dítě přesněji rozlišuje barevné odstíny, tvary, rozvíjí se **perspektiva** (vztah vzdálenost-velikost)
- Zlepšení ve **vnímání času** (umí hodiny, dny v týdnu, měsíce, roční období...)

Pozornost

- Po adaptaci na školu dosahuje bezděčná pozornost asi 1,5-3 hodiny, záměrná až 30 minut

Paměť

- Rozvoj především **mechanické paměti** (písmena, čísla)
- Koncem období se začíná rozvíjet **paměť logická**, pokud jsou dítěti předkládány souvislosti
- Období záměrného, systematického, plánovitého učení (vhodné pro učení např. cizích jazyků)

Představivost a fantazie

- Školák si umí představit vše, co si pamatuje
- **Fantazie je reálnější**, dítě dokáže rozlišit mezi skutečností a hrou, pohádkou
- Rozvíjí se **fantazie popisná i tvůrčí**, může se objevit denní snění

Myšlení

- Fáze **konkrétních logických operací** (Jean Piaget) – dítě začíná být schopno skutečných logických operací, vyvozuje závěry z konkrétních věcí, které si umí představit
- Myšlení je **objektivnější** (dovede posuzovat skutečnost z více hledisek), chce pochopit okolí svět, jak jsou v něm věci doopravdy
- Zpočátku přijímá odpovědi autorit nekriticky, jako neměnná fakta (tzv. **naivní realismus**), zároveň chce věci prozkoumávat skutečnou činností

Řeč

- Kvantitativní nárůst pasivní i aktivní slovní zásoby (v 7 letech zná asi 18,5 tisíc slov, v 11 letech asi 26,5 tisíc)
- Složitější souvětí, řeč artikulačně čistá, gramaticky správná, učí se mluvit spisovně, číst, psát a počítat

Specifické poruchy učení

- **Dyslexie** (porucha čtení), **dysgrafie** (porucha psaní), **dysortografie** (porucha gramatiky), **dyskalkulie** (porucha aritmetiky), **dysmúzie** (porucha hudební schopnosti), **dyspinxie** (porucha kreslení), **dyspraxie** (porucha pohybové schopnosti)
- **ADD** (*attention deficit disorder*, porucha pozornosti), **ADHD** (*attention deficit hyperactivity disorder*, porucha pozornosti s hyperaktivitou)

Emoce

- Převládá **pozitivní citové naladění**, city jsou více pod kontrolou, dítě je vyrovnanější, umí se přetvařovat
- **Vývoj vyšších citů**: **rozumových** (touha po vzdělání, naučit se něco nového), **estetických** (nároky ve škole – úprava sešitu, péče o pomůcky), **etických** (heteronomní morálka, postupně přechází v autonomní morálku), **sociálních**
- Rozvíjí se vztah k sobě samému, tzv. **sebecit**
- Dítě si vytváří **sebedůvěru a sebehodnocení** (sebehodnocení snižuje autoritativnost rodičů/učitelů, hostilita/agresivita rodičů, lhostejnost, hyperprotektivní výchova)
- Na základě sníženého sebehodnocení může vzniknout **pocit méněcennosti**, strach ze školy, z neúspěchu (strach může maskovat tělesnými potížemi – **somatizace**)

Vůle

- Dítě si klade cíle, určitou dobu je za nimi schopné jít, ale **při překážce cíl opouští**
- Potřebuje vůli pro plnění úkolů souvisejících se školou, nároky na dítě musí být **přiměřené a dosažitelné**
- Důležitá je **pochvala** za dosažení cíle

Sociální vztahy

- Dítě je společenské, vyhledává vrstevníky, dospělý je autoritou
- Rozšíření soc. vztahů je podporováno **vstupem do školy** – učitelé, spolužáci (třída je **první formální sekundární soc. skupina**, nejdříve jsou společně chlapci i děvčata, kolem 10 let se začíná vývoj u děvčat urychlovat a dochází k oddělení dívčích a chlapeckých skupin)
- Děti jsou navzájem velmi **kritické** – vysmívají se, hádají, žalují
- Mohou vznikat i trvalejší přátelství

Hra

- Do 8-9 let hry **apohlavní** (hrají si společně dívky i chlapci)
- **Typické všechny typy her**: **konstruktivní**, **úlohové**, **skupinové** (hlavně pohybové), **soutěživé** (s pravidly)
- Zájmy jsou proměnlivé, povrchní – např. sběratelské, často odrážejí zájmy v rodině
- Mohou se projevit **vrozené dispozice (vlohy)** k určitým činnostem – např. ke sportu

Návyky a zlovyky

- Dítě by již mělo mít vypěstované **návyky hygienické, stravovací, společenské, návyky ve vztahu k věcem a přírodě**
- Vhodné je zapojení do **domácích prací**
- Pokud má nějaké zlovyky z dřívějška – nezesměšňovat, ale snažit se je „zprotivit“, aby je samo nechtělo už dělat
- Můžeme se u dítěte setkat s **úcelovou lží**

PSYCHOLOGICKÁ PROBLEMATIKA HOSPITALIZACE DÍTĚTE

- Hospitalizace pouze v závažných případech, na co nejkratší dobu
- Podle **Práv dítěte** má dítě právo být hospitalizované s rodičem
- **Adaptace na hospitalizaci je závislá na:**
 - **Věku** – **kojenec** (dobrá adaptace, když jsou uspokojeny biologické a soc. potřeby), **batole a předškolák** (nejtěžší adaptace, když není s rodičem), **školní věk** (záleží na temperamentu, zda má vyplněný čas), **pubescent a adolescent** (lehká adaptace)
 - **Přístupu personálu**
 - **Prostředí nemocnice**
 - **Temperamentu**
- Při příjmu dítěte bez rodinného příslušníka – umožnit doprovodu, aby dítě sám uložil a ve vhodný okamžik odešel, dítě nenechat osamocené

– Pokud se dítě neadaptuje, riziko **maladaptace**:

1. Fáze protestu – křičí, brání se, je neklidné, volá matku, odtahuje se od cizího, vydrží až do vyčerpání

2. Fáze zoufalství – dítě se nedovolá matky, nikdo mu neposkytne kontakt, dítě je psychicky i fyzicky vyčerpané, slabé, netečné, nekomunikuje, odvrací se, je protivné (může být považováno za adaptaci)

3. Fáze odpoutání od matky – může se upnout na jinou osobu nebo na hračku, s nikým jiným nekomunikuje, může vést až k deprivacnímu syndromu (v nemocnici mluvíme o **hospitalismu** – často u dětí, seniorů, introvertů)

Hospitalismus

– Souhrn duševních příznaků, které se (zejména u dítěte) objevují následkem dlouhodobého pobytu v nemocnici

– Základní projevy: zpomalení vývoje, vyhasnutí úsměvu, snížená hravost, sebepoškozování

– Dlouhodobé neuspokojení potřeb – deprivace:

- Biologická – nedostatečným přístupem hygieny, zdravotnické péče, nedostupností léků,...
 - Motorická – nedostatek soukromí, prostoru, odpírání pohybu,...
 - Senzorická – nedostatek smyslových podnětů (držení jedince v omezeném prostoru bez kontaktu s ostatními, bez možnosti zabavení se...)
 - Sociální – opuštěnost, ztráta zaměstnání, ztráta kontaktu s blízkými,...
-